

ความจริงไม่ใช่อัตตา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นแก้วสารพัดนึก เป็นของมีจริง มีจริงอยู่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ถึงเป็นพระพุทธเจ้า ตรัสรู้ในพระธรรมแล้วในอริยสงฆ์นั้น พระอัญญาโกณฑัญญะองค์แรกเป็นผู้มีดวงตาเห็นธรรม ถึงเป็นความจริงใจ

รัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสิ่งที่มีจริง เป็นของจริง แต่จริงในสำหรับจริง มันก็มีขั้นตอนของความจริงใจ ขั้นตอนของความจริงนะ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม พระอัสสชิมีดวงตาเห็นธรรม ปญจวัคคีย์มีดวงตาเห็นธรรม แล้วถึงสอนอนัตตลักษณะสูตร ถึงจะถึงธรรมจริงใจ นั่นนะ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เห็นใหม่ ในอริยสงฆ์นั้นมันเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปถึงเป็นอริยสงฆ์ นี่ถึงเป็นขั้นเป็นตอน

นิพพาน ปรม สุข นิพพานนะ นิพพาน ปรม สุข ความสุขนั้นมีจริง เห็นใหม่ ความมีจริงนะ ความสุขอย่างยิ่ง ความสุขอย่างนี้มันมีจริงอยู่ ความจริงอันนี้เป็นความจริง ในเนื้อหาความจริงนั้น เป็นความจริงของจริง ที่ว่าเป็นวิมุตติ นี้พูดกันไม่ได้ แต่นิพพาน ปรม สุข ความสุขอย่างยิ่ง สุขนี้เป็นแค่เครื่องหมายบอกให้รู้ เป็นความบอก เป็นสมมุติ แต่เป็นสมมุติบอกว่า เป็นว่า นิพพานนั้นมีจริง ความจริงอันนี้ใจ ถึงไม่ใช่อัตตา

ถ้านิพพานเป็นอัตตานะ ความที่เป็นอัตตานี้เป็นกิเลส อัตตานี้เข้ากับนิพพานไม่ได้ใจ

นี่ความจริงอย่างยิ่ง เห็นใหม่ ความจริงอันนั้นมันเป็นความจริงที่ว่าจริงโดยบริสุทธิ์ที่สุด ส่วน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถึงเป็นแก้วสารพัดนึก เห็นใหม่ เป็นของที่มีจริงอยู่ พระธรรม เห็นใหม่ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ไม่ตรัสรู้ พระพุทธเจ้าในกับเรานี้ ๔ องค์ พระสมณ โคดมเป็นองค์ที่ ๔

นี่ตรัสรู้ในธรรมอันนั้นไง ธรรมอันของเดิมนั้นนะ ถึงว่าพระธรรมก็มีจริงอยู่ พระพุทธเจ้ามีสติ มีถึง มีจริงอยู่ มีจริงแล้วถึงว่า เกิดพระพุทธ พระธรรม ถึงได้มีศาสนาพุทธเรามา

แต่พระอริยสงฆ์นี้ก้าวเดินเข้าไปถึงธรรมจริง ถึงความจริงมันถึงเป็นขั้นเป็นตอน มันไม่จริงโดยความจริงเสมอกัน เห็นใหม่ แต่นิพพานอันนี้จริง จริงอันนั้นจริงๆ เลย แต่อตตตาเป็นกิเลส กิเลสตรงไหนล่ะ? อตตตาเป็นกิเลส มันถึงเข้ากับนิพพานไม่ได้ นิพพานนี้เป็นนิพพาน อตตตาเป็นอตตตานะ อนัตตตานี้ยังแค่แปรสภาพไป อตตตานี้เป็นกิเลส เป็นความจริงอันหนึ่ง ถ้าอตตตานี้เป็นความจริงเลย เป็นความจริง จริงในสมมุติใจ สมมุติสัจจะ

มานะ ๘ มานะทิฎฐิ เห็นใหม่ เป็นมานะเป็นทิฎฐินี้เป็นอตตตา ความอตตตาของแต่ละบุคคลก็ไม่เหมือนกัน อตตตาบางคนแน่นหนามาก อตตตาบางคนก็ยังไม่อ่อน อตตตาบางคนไม่ค่อยเข้มงวดใจ แต่มีด้วยกันเหมือนกัน ขณะที่หายๆ นี่มันเป็นการยึดมั่นถือมั่นมาก แล้วปล่อยวางเข้าไปๆ แต่มีหมด เพราะมันนอนเนื่องในสันดาน นี้อุสยนอนเนื่องอยู่ในสันดานอยู่แล้ว ฉะนั้น ความยึดมั่นถือมั่นมันมีโดยธรรมชาติของมัน

ความรู้ความเห็น เห็นด้วยอตตตา เห็นด้วยสมมุติสัจจะ สัจจะ คำว่า “สัจจะ” สมมุติที่เป็น สัจจะ สมมุติมีจริง แต่มีจริงชั่วคราวไง มันถึงเกิดดับๆ อตตตานี้ถึงเกิดดับๆ อตตตานี้ถึงเข้ากับนิพพานไม่ได้

นิพพานไม่ใช่อตตตาและไม่ใช่อนัตตตา

ถ้านิพพานยังเป็นอตตตาอยู่ ความเห็นของเขาว่านิพพานนั้นเป็นอตตตาอยู่ ถ้านิพพานนั้นเป็นอตตตา คือว่าเขาว่ามีจริงแล้วมีแต่อตตตา...มันคนละจริงกัน ความจริงไม่ใช่ความจริงอันนี้ ความจริงอันนั้นคือความจริงที่มันว่างเปล่า ความจริงที่ว่างเปล่าแต่มีอยู่ เพียงแต่สมมุติให้เห็นว่ามีอยู่เท่านั้นเอง แต่อตตตานี้ไม่ใช่มีอยู่ มันเป็นวัตถุก้อนหนึ่งเลยนะ เหมือนก้อนหิน เหมือนภูเขา เราชนเข้าไปนี่มันถึงว่าหัวร้างข้างแตกเลย เพราะเราเอาหัวชนภูเขาชนก้อนหิน

ความคิดในหัวใจ พอใจมันกระทบถึงความรู้สึกที่เรายึดมั่นถือมั่น เห็นใหม่ นั่นมันกระทบกัน มันก็มีความทุกข์ใหม่ นี่ความทุกข์เกิดขึ้นเพราะอตตตาความยึดมั่นถือมั่นของเรา ความยึดมั่นถือมั่นในหัวใจใจ ความเห็นว่าผิดเห็นว่าถูก อันนั้นคืออตตตาของเรา ถ้าไม่มีอตตตา เห็นใหม่ ไม่มีสิ่งที่กระทบหมดเลย มันว่างไปหมด คือว่ามันทำลายอตตตาทิฎฐิในหัวใจนั้นแล้ว นี่นิพพาน ปรม

สุข...สุข ตรงที่ว่าไม่มีอะไรที่กระทบมันได้ มันเว้งว้างไปหมดใน ๓ โลกธาตุ ไม่มีเชื้อไม่มีไขที่พาให้ไปเกิดไง

อตฺตาคือตัวจิต ตัวจิตปฏิสนธิมันพาเกิดพาตาย เกิดในพรหมณะ ชั้นใดเดี่ยวนั้นก็ยังเป็นอตฺตาของพรหมอันนั้น เป็นผู้ที่เป็นพรหมนั้นถึงมีอตฺตาอันนั้น พออตฺตาอันนั้นมันก็เกิดตรงนั้นเห็นไหม เป็นอตฺตาในบุญกุศลเกิดในเทวดานั้นก็เป็นอตฺตา

ทีนี้อตฺตามันถึงไม่ใช่ เข้ากับนิพพานไม่ได้ นิพพานมันไม่มีอตฺตา มันเว้งว้างจนที่ว่าไม่สามารถกระทบได้ หาไม่ได้ มารหาพระอรหันต์ไม่เจอใจ เวลาพระอรหันต์นิพพานไป มารตามหาตัวนั้นไม่เจอ เห็นไหม มารตามหาหมด ค้นคว้าหา หาก็หาไม่เจอ เพราะอะไร เพราะมันไม่มี

ถึงเป็นความสุขอย่างยิ่ง ความสุขนี้เป็นสัจจะ เป็นความบอกไว้ว่านิพพานเป็นความสุขอย่างยิ่งเฉยๆ มันคนละจริงกันไง ถ้าเห็นว่ามีจริงแล้วมันพยายามจะรวมกัน ประเด็นมันกำกึ่งกันพยายามจะเคลม ถ้ามีจริงต้องมีแบบอตฺตาสี เพราะอตฺตามีอยู่ เห็นไหม

อตฺตาเป็นกิเลส นิพพานเป็นวิมุตติ เป็นธรรม ธรรมกับกิเลสเข้ากันไม่ได้

พอเข้ากันไม่ได้มันถึงว่าเป็นอันเดียวกันไม่ได้ ฉะนั้น ถ้ามีอยู่ นี่มันเป็นความว่างเฉยๆ เป็นความว่าง เป็นในสมาธิเฉยๆ ปล่อยวางเข้าไปๆ แต่ปล่อยวางเข้าไปมันก็มีของมันไปเรื่อย นี่มันก็ว่ามันมีอยู่ ความรู้สึกอันนั้นมันมีอยู่ นี่ถ้าพูดอย่างนี้ ถ้าคนว่านิพพานยังมีอยู่ ความเว้งว้างยังมีอยู่นั้นไม่ได้ชำระกิเลสแม้แต่นิดหน่อยเลย ไม่ได้ชำระกิเลสออกไปแม้แต่น้อย เพียงแต่ว่าเป็นหินทับหญ้าไว้ ทำเอาความสงบเว้งว้างไว้ๆๆ เพราะมันมีอยู่ เราารู้สึกอยู่ เหมือนกับว่ามีเชือกสายป่านว่าอยู่บนอากาศ แต่สายป่านดึงบังคับได้ ว่ามันบังคับด้วยสายป่านของว่าวนั้น ว่าถึงไม่เชือกขาด ถึงบังคับไปได้ นี่ไงมันเป็นอตฺตา

ความรู้สึกอันนี้มันมีอยู่ มันถึงว่าเป็นความเป็นไปอยู่ แต่ถ้ามันเป็นความจริงของมันแล้วความรู้สึกอันนี้มันจะหายไป ความรู้สึกอันนี้หายไปตรงไหน มันไม่หายไปลอยลมหรือก มันหายไปด้วยวิปัสสนาญาณไง มันหายเข้าไปด้วยปัญญาขุดคุ้ยหาเข้าไป เพราะมันเป็นนามธรรม แต่มันเกิดดับๆ เพราะทำลายอตฺตาอันนั้นล่ะ มันถึงจะชำระจางไปๆ ต้องทำลายอตฺตาความยึดในใจอันนั้นนะ

ที่นี้ทำลายอัตตา อัตตานี้มันเหมือนภูเขา มันทำลายไม่ได้ มันถึงทำลายด้วยแยก ออกเป็นขั้น ๕ หรือเป็นกาย ล้อออกมาไ้ เป็นกาย กายนี้มันแปรสภาพโดยธรรมชาติของมัน

แล้วความเห็นของธรรม กิริยาของธรรม เห็นใหม่ สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมที่เริ่ม แปรปรวนออกไป แต่เราสร้างสมขึ้นมา นี่แปรปรวนหมายถึงว่ามันเป็นอนัตตา แปรปรวนมัน เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป มันเกิดขึ้นแสนยากที่จะเกิดขึ้นในใจของเรา เห็นใหม่ ทำฐานขึ้นมาให้ได้ ก่อน เป็นสัมมาสมาธิให้ได้ก่อน แล้วยกขึ้นวิปัสสนา วิปัสสนาในกายในจิตนั้น ในสติปัญญา ๔ นั้น นั่น! ถึงตรงนั้นมันถึงไปทำลายกันได้จริง

ทำลายมันต้องทำลายกันจริงๆ มันเป็นการเป็นงาน เป็นงานที่ว่า งานนี้เห็นยิ่งกว่างานทาง โลกนะ งานทางโลกเราทำขึ้นมาเป็นวัตถุ เราจับต้อง มันมีการสิ้นสุดของงานนั้น เห็นว่า ความสำเร็จเป็นผลงาน เห็นเป็นผลงานไปสำเร็จไปเป็นขึ้นเป็นอันไป แต่การวิปัสสนามันปล่อย วางไป มันปล่อยวางไปแล้วมันเป็นขึ้นเป็นอันใหม่? มันยังไม่เป็นขึ้นเป็นอัน เพราะว่ามันปล่อย ไปเรื่อยๆ

มันปล่อยคือว่า ปัญญามันเป็น สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ความเป็นอนัตตา อนัตตามันแปร สภาพในตัวของมันเอง ถ้าเราไปรู้ทันเข้ามันก็ปล่อย นั้นเราไปรู้ทันอนัตตานี้ แต่เราต้องสร้างขึ้นมาด้วยความเท่าทัน เห็นความแปรสภาพไป

เราอยู่ในงานนั้น เห็นงานนั้น นั่นนะมันปล่อยวางๆ การปล่อยวางนี้ปล่อยวางชั่วคราว ปล่อยวางไปเรื่อยๆ การปล่อยวางไปเรื่อยๆ นี้มันเริ่มอ่อนตัวลง การอ่อนตัวลงด้วยมานะทิฐิ นี้ อัตตาอันนั้นนะ อัตตานี้เริ่มคลอนแคลนไ้

อัตตานี้มันยึดมั่นถือมั่นนะ พอเริ่มคลอนแคลนขึ้นมา วิปัสสนาเข้าไปๆ เป็นขึ้นเป็นอัน ต่อเมื่อมันสมุจเฉทปหานไ้ มันขาด ขาดออกไปงานจบสิ้นเป็นการเป็นงาน งานขึ้นส่วนหนึ่ง งานอันหนึ่งเสร็จสิ้นไป ความสำเร็จสิ้นไปมันเห็นเสร็จสิ้นไปเพราะว่ามันแยกออกจากกันแล้ว สิ่ง ที่ว่ามันเจือกันอยู่นั้นมันหลุดออกไปหมด นั่นคือการสิ้นสุดของงานนั้น นั่นนะ อัตตาหลุดออกไป

ในสั้กายทิฐิไ้ อัตตาในสั้กายทิฐิ อัตตาในกายนี้กับจิตนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมัน แยกออกไป นี้คือเป็นผลงานที่สิ้นสุดโครงการหนึ่ง คือเห็นเป็นโครงการหนึ่งเหมือนงานของโลก แต่งานของโลกมันทำกัน มันไหว้วานคนอื่นทำได้ไซ้ใหม่ เราเป็นเจ้านาย เราเป็นเจ้าของงาน เรา

วานให้คนอื่นทำให้ เราจ้างคนอื่นทำได้ ก็ว่างานของโลกทำแทนกันได้ งานของโลกไม่มีที่สิ้นสุด มันทำแทนกันได้

แต่งานของใจไม่มีใครทำแทนกันได้เลย อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ใจดวงนั้นเป็นที่เข้าไปสัมผัส แล้วสัมผัสจะรู้เป็นปัจเจกตั้ง ปัจเจกตั้งรู้จำเพาะตน เห็นตามความเป็นจริงว่ามันหลุดออกไปจริงๆ ใจดวงนั้นถึงชำระใจดวงนั้นได้ แล้วก็เหิบขึ้นไปสูงขึ้นไปๆ จนถึงพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม นี่เห็นธรรมตรงนี้ไง เห็นธรรมจึงเข้าถึงธรรม

พอจับธรรมนั้นได้ นี่เป็นขั้นเป็นตอน ความจริงอันนี้เป็นความจริงส่วนหนึ่ง ความจริงที่ว่าไม่แปรปรวนส่วนหนึ่ง แต่ยังไม่เป็นความจริงทั้งหมด ถ้าเป็นความจริงทั้งหมดน่าจะขยับขึ้นไปๆ วิปัสสนาขึ้นไปเรื่อยๆ นี่ความจริงมันจะประจักษ์กับใจไปเรื่อยๆ ความจริงจะประจักษ์ขึ้นมา

ทีนี้ ความจริงอันนี้เป็นความจริงแท้ ความจริงแท้มันก็เป็นเพียงแต่ว่า ผู้ที่รู้จริงถึงสี่ออกมา พอสี่ออกมา ความสี่อันนั้นไง มันเป็นอริยสัจ เห็นไหม อยู่ในอริยสัจ กลั่นมาจากอริยสัจ ในสมมุติสัจจะก่อน ในการลบล้างขึ้นไป แล้วเป็นอริยสัจ ความจริงอันนั้นถึงเป็นความจริง ถ้าเป็นความจริงอันนั้นมันสี่ออกมาเพื่อให้เข้าใจ ไม่ใช่ความจริงอันนั้นมาเป็นอันเดียวกับอตฺตา

อตฺตานี้เป็นความจริงแท้ๆ เลย ความจริงในสมมุติเลย มันคนละอันกันกับนิพพานัน ปรมฺ สุข...นิพพานัน ปรมฺ สุข ความสุขอันนั้น เห็นไหม เอาอันนั้นมาเป็นความสุข คนถ้าไม่รอบคอบนะ ความสุขอันนั้นมันก็เป็นเวทนาขันธ เห็นไหม สุขเวทนา ทุกขเวทนา นี่มันก็เป็นอันหนึ่ง แต่ในเมื่อคำพูดนั้นเป็นคำพูดเพื่อยืนยันความมีอยู่เฉยๆ ความจริงที่มีอยู่ แต่ไม่ใช่ยืนยันความจริงในเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระเป็นเนื้อหาสาระ แต่ความจริงที่ยืนยันมานี้เพื่อให้เรามั่นใจใจ ให้ชาวพุทธมั่นใจในธรรม ให้ชาวพุทธตั้งใจ ตั้งใจ

พอตั้งใจนี้ ถึงว่าไม่ใช่เวทนา สุขเวทนา ถ้าเอาสุขเวทนาไปจับกับ นิพพานัน ปรมฺ สุข สุขอันเดียวกันนี้ มันทำให้ว่าจับต้องได้ไง...สุขโดยที่จับต้องไม่ได้ เพราะสุขอันนั้นเป็นสุขของจิต ไม่ใช่สุขของขันธ ขันธมันขาดออกไปหมดแล้ว จิตมันยังเป็นอตฺตาลิกเข้าไปเรื่อยๆ เห็นไหม อตฺตาลิกเข้าไปเรื่อยๆ จนทำลายอตฺตาด้านนั้นออกไป ทำลายอตฺตาด้านนั้นออกไปจนอตฺตาด้านนั้นมันไม่มีเลย นี่โลกนี้ว่างอยู่ แต่ผู้ที่จะเห็นโลกนี้ว่างอยู่ เห็นไหม ทำไมอตฺตานุทิจฺจอันสุดท้ายนั่นนะ มัน

ถึงหลุดออกไป ฟันออกไปจากเป็นอัตตา ในความเป็นอนัตตา ถึงมีอยู่ มันมีจริง แต่ไม่มีอยู่แบบ
อัตตา นี่ธรรมมันเป็นอย่างนั้น

นี่ฟังธรรมไง ถ้าฟังธรรม เราพื้นฐานของธรรม ฟังธรรมนี้สุดท้าย บุญกุศลของการฟังอัน
สุดท้ายคือจิตนี้ผ่องใส จิตนี้ผ่องใสคือความเข้าใจทะลุปรุโปร่ง แต่เริ่มต้นมันก็มีพลังเล็งขึ้นไป
ก่อน แล้วเราเอาความรู้ของเราเข้าไปจับเข้าไปต้อง มันยิ่งงยงยิ่งเล็งเข้าไป เห็นไหม แต่ถ้าปฏิบัติ
มันจะเห็นเข้าไปเรื่อยๆ เห็นเข้าไปเรื่อยๆ จนกว่าเข้าใจ

นี่ความเข้าใจ ว่าความเข้าใจ...ความเห็นจริงต่างหาก ความรู้แจ้งต่างหาก ไม่ใช่ความเข้าใจ

ความเข้าใจคือความรู้อันหนึ่ง แต่ความรู้แจ้งจนเห็นชัด เห็นชัดจนไม่มีอะไรจะหลุดได้
มันถึงอ้อขึ้นมาไง อ้อขึ้นมาทีปล่อยผลัวะออกไป นี่การฟังธรรม ปล่อยผลัวะออกไป พอปล่อย
ออกไป สิ่งที่ขาดออกไปพร้อมกับการปล่อยอันนั้นมันจะรู้เท่าทันทีเลย นี่ปัจเจกตั้ง ความรู้จำเพาะ
ตน นี่เกิดจากภาคปฏิบัติทั้งนั้นนะ

ผู้ที่ปฏิบัติธรรมมันจะรู้ขึ้นมาที่กลางหัวใจนั้นเลย แล้วไม่ต้องถามใคร ไม่ถามใครด้วย แต่
สี่ออกมาเพื่อจะรู้กันในหมู่คณะนี้ได้อยู่ แต่การถามนั้นมันก็เป็นความลังเลอันหนึ่ง เห็นไหม
เพราะว่ายังถามเขาอยู่ ถามเขาว่าจริงหรือไม่จริง แต่ถามในกิริยาเข้ามาได้นะ ถามในเหตุไฉน เหตุ
อย่างนี้ๆ ทำเหมือนกันไหม ครูบาอาจารย์องค์นั้น พระสารีบุตรที่เขาภิรมย์คุณ นั้นนะสำเร็จที่นั่น
แล้วมาถามกันไง เจื่อมผาไหน ความเห็นเป็นอย่างไร นั้นนะถามกันถามกันที่เหตุ ชักเข้าไปที่เหตุ
ไฉน เอาเหตุมาถามกัน แล้วผลมันก็เหมือนกัน

นั่นละฟังธรรม ฟังธรรมต้องฟังธรรมอย่างนั้น ฟังธรรมแล้วต้องปฏิบัติธรรมจนรู้ธรรม
ตามความเป็นจริง ถึงว่า อันที่เขาพูดออกมานั้นเป็นสุตมยปัญญา เป็นปริยัติไปแล้วพยายามจะให้
เหมือนกัน มันเหมือนกันไปไม่ได้